

Samen tegen armoede

Verslag van de Dag van de Caritas 2018

Inleiding

Op zaterdag 7 april werd de jaarlijkse Dag van de Caritas in het Diocesaan Missionair Centrum te Heiloo gehouden. Deze dag is de start van het jaarprogramma van de caritas in het bisdom. Ieder jaar is er een thema. Dit jaar is dat: Samen tegen Armoede. Want terwijl de economie groeit, blijft het aantal armen constant. Niet alleen in Nederland, maar wereldwijd. Hoe komt dat en wat kan de caritas voor de armen in ons bisdom betekenen?

De Dag van de Caritas geeft informatie en suggesties aan de parochiële caritas ter voorbereiding aan de Caritaszondag. Dat gebeurt via een inleiding en een aantal workshops. Maar ook de onderlinge ontmoeting is belangrijk. De Caritaszondag valt samen met de Tweede Werelddag van de Armen op zondag 18 november. Het is de Paus die deze dag op de liturgische kalender heeft gezet met de oproep om juist op die zondag er te zijn voor de armsten in de samenleving.

Naast de Dag van de Caritas is er op vrijdagmiddag 21 september een oecumenische studiedag over de armoede in Noord Holland. Op zaterdag 20 oktober organiseert de diocesane caritas een Bezielingsdag. Caritas heeft te maken met zorg voor anderen. Maar hoe zorgen wij voor onszelf, zodat wij kunnen blijven zorgen?

Samen tegen Armoede

Het thema voor dit jaar komt uit het hart van de caritas. De zorg voor de armen is een kerntaak. Het thema werd uitgewerkt door een inleiding van Jan Maasen, stafmedewerker caritas van het bisdom Rotterdam en medeauteur van de brochure *Samen tegen Armoede*¹. De brochure geeft allerlei informatie over armoede en wat kerken daaraan kunnen doen.

In zijn inleiding ging Jan Maasen in op het begrip armoede. Hij constateert dat het een relatief bericht is. Immers armoede in Afrika is iets compleet anders dan in Nederland. Toch leeft in Nederland bijna 10% van de bevolking onder de laagste inkomensgrens. Deze grens ligt onder het bijstandsniveau. Voor zo'n 225.000 huishoudens geldt dat zij meer dan een jaar in armoede leven. Kwetsbare groepen zijn bijvoorbeeld mensen uit niet-westerse landen, of eenoudergezinnen of mensen die langdurig in de bijstand zitten, en tegenwoordig vallen veel ZZP'ers er ook onder. Constant moeten leven met een tekort aan geld heeft een enorme impact op de psychische gesteldheid van mensen. Wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat mensen, onder druk van de armoede, vaak alleen nog maar hun problemen met een kort termijn visie aanpakken.

Wat kunnen kerken doen? Op de eerste plaats signaleren. Waar zit de armoede? Hoe ziet het eruit? Kunnen wij contacten leggen, bijvoorbeeld met sociale wijkteams? Hoe ziet de armoede eruit in onze eigen gemeenschap? Kunnen wij nog iets meer dan geld of goed ter beschikking stellen? En kunnen wij dit probleem bespreekbaar maken? Veel informatie en tips kunt u vinden in de brochure.

Het nagesprek met de inleider

Naast een nagesprek met de inleider, werd het thema verder concreet gemaakt in vijf workshops.

In het nagesprek met de inleider werd het belang van het aangaan en onderhouden van netwerken binnen en buiten de eigen geloofsgemeenschap voor het ontvangen van hulpvragen onderstreept. De verhalen van de deelnemende PCI-en bevestigden, dat PCI-en die actief hun relaties met andere groepen en organisaties onderhouden ook meer aanvragen ontvangen.

De gevolgen van armoede voor gedrag werd nog extra belicht. Vanuit de psychologie van de schaarste (Sendhil Mullainathan en Eldar Shafir) is het inzicht gegroeid, dat de focus op het oplossen van dagelijkse geldzorgen het denken en doen bepaalt van mensen die in armoede leven. De

---

¹ De brochure *Samen tegen armoede, een praktische handleiding voor kerken*, is een uitgave van het Knooppunt Kerken en Armoede en te bestellen via www.knooppuntkerkenenarmoede.nl

dagelijkse geldzorgen leiden tot stress, die er voor zorgt, dat mensen de informatie die tot hen komt, minder goed verwerken. Ze worden geleid door een korte-termijnfocus: het acute geldprobleem moet worden opgelost. Dat verklaart waarom mensen ondoordacht een lening afsluiten. Het feit, dat geld lenen uiteindelijk meer geld kost dan het nu oplevert 'vergeten' ze, omdat het acute geldprobleem moet worden opgelost. Een gebrek aan geld leidt zo tot 'domme beslissingen'. Mensen laten zich in situaties van stress minder leiden door rationele afwegingen. De focus op het oplossen van het acute probleem (een tekort aan geld) vergt zoveel van de hersenfuncties dat dit leidt tot ene soort 'overload'. Mullainathan en Shafir spreken in dit verband van 'het verminderen van de bandbreedte': de verwerkingscapaciteit van de hersenen neemt af onder druk van de ervaren schaarste. Onderzoek heeft zelfs ene daling van het IQ van 13 punten laten zien.

Een tweede nieuw inzicht komt uit de neurowetenschap. Stress werkt in op de zogenaamde executieve functies, zoals plannen, organiseren, zelfinzicht, impulscontrole, emotieregulatie. Dat zijn juist taken die we nodig hebben om met ingewikkelde zaken om te gaan. In de nieuwe aanpak van armoede wordt gebruik gemaakt van deze inzichten. Dat komt tot uiting in de zgn. MAST-benadering.

M= makkelijk. Zorg ervoor, dat informatie goed leesbaar is (zo laag mogelijk taalniveau), verhinder dat mensen standaard rood kunnen staan, verander de standaardkeuzes.

A= aantrekkelijk. Zorg voor gebruik plaatjes en aantrekkelijke formulieren.

S= sociaal. Laat zien, dat je niet de enige bent, die in armoede moet leven of gebruik maakt van een voorziening. ('20 % van de inwoners uit uw buurt ontvangt al een huurtoeslag' of '50 procent van de mensen in uw wijk heeft een energierekening die 10 % lager is dan de uwe.')

T= tijdgebonden. Sluit aan bij bestaande netwerken om het moment dat iemand er open voor staat. Vgl. bij de belastingaangifte: "Doe voor 1 mei aangifte. U hebt nog 24 dagen.

Vrijwilligers voor de Caritas, het V3 project, door Kor Berghuis (projectbegeleider V3)

De caritas heeft behoefte aan vrijwilligers. Maar hoe kom je aan? Tijdens deze workshop werd het V3 cursus gepresenteerd. Deze cursus richt zich voornamelijk op het werven van vrijwilligers voor de caritas. Naast de presentatie waren vooral de volgende opmerkingen belangrijk:

- Naast het feit dat er een tekort is aan vrijwilligers blijkt in de gesprekken dat er ook goede voorbeelden zijn waar het wel lukt voldoende vrijwilligers te vinden. Het is belangrijk om te kijken wat de succesfactoren zijn en die met elkaar te delen.
- Voor zowel wat betreft het signaleren van mensen met noden als het werven van nieuwe vrijwilligers is het belangrijk dat –bijvoorbeeld- de bezoekersgroep bekend is met de caritas en signalen van eenzaamheid en armoede teruggekoppeld naar de caritas.
- De workshop ging over levensloopgericht vrijwilligers werven. Kern van deze benadering is dat we niet alleen kijken naar onze vacatures, maar vooral ook proberen aan te sluiten bij wat de behoefte is van potentiële vrijwilligers, zoals 'mensen leren kennen' voor mensen die net verhuist zijn, 'leuke dingen doen' na een lange periode van mantelzorg, 'kennis overdragen' op het moment dat iemand stopt met werken, 'samen met anderen iets doen' om jongeren te bereiken.

Met de cursus 3XV/workshops 3XV krijgt u hulp bij het vinden en werven van nieuwe vrijwilligers. Tevens kan het ook als voorbereiding dienen van de Caritaszondag. Aanmelden: Ernst Meyknecht, caritas@bisdomhaarlem-amsterdam.nl. Wij nemen dan contact met u op.

Noodfondsen door Burret Olde (Kerk in Actie)

Noodfondsen zijn een manier om samen te werken met b.v. de diaconie, of andere partijen. Door samenwerking kan de noodhulp voor individuen beter georganiseerd worden. Zo voorkom je ook dat mensen gaan 'shoppen' en krijg je ook een beter inzicht in de hulpvragen. Tijdens de workshop werden een aantal ervaringen gedeeld. Hoe organiseer je gezamenlijke projecten rondom kerst. Zodat er geen dubbele kerstpakketten worden uitgedeeld? Kunnen noodfondsen ook bijdragen aan meer contact tussen PCI's en diaconieën? Door een noodfonds kan je ook gezamenlijk aan de weg timmeren. Meer informatie over noodfondsen bij b.olde@pkn.nl. Voor een overzicht van de inleiding van deze workshop zie de bijlage.

Hoe neem je je parochie mee? (Door diaken Gert Jan vd Wal uit Haarlem)

In deze workshop stond de vraag centraal hoe je je parochie meekrijgt in de actie Samen tegen Armoede? Er werd geconstateerd dat er al veel gebeurt. Enkele voorbeelden zijn: het ondersteunen van inzameling van voedsel voor de Voedselbank, het organiseren van kook-en eetprojecten, of het ledigen van individuele nood en ondersteuning van organisaties als de Brijder stichting en dak enthuislozen.

In de liturgie kan aandacht worden besteed aan de caritas door: activiteit rond Sint Maarten, gezamenlijke maaltijd, de vasten-en advent acties, de caritas/diaconale zondag. Maar ook aandacht geven aan de vredesweek, ingaan op actuele situaties, zoals de vluchtelingen, of eenzaamheid en voltooid leven.

Belangrijk is de pastor Caritas, die een stimulator is en oog en oor heeft voor fysieke en geestelijke armoede. Daarnaast zijn andere vrijwilligers die als stimulator functioneren en die deel uitmaken van bezoekersgroepen, diaconale werkgroepen, projecten ondersteunt. Ook de catechese voor dopelingen, eerste communicanten en vormelingen geven mogelijkheden. De laatste twee groepen kunnen bijvoorbeeld een kortdurend diaconaal project uitvoeren.

Samenwerking op diaconaal gebied is van groot belang. De kerkgemeenschappen en andere maatschappelijke organisaties betrekken bij de diaconie in de wijk, in de stad, in het dorp. Bij grootschalige nood, zoals de vluchtelingenstroom in 2016 is een gecoördineerde actie wenselijk.

Aandacht voor publiciteit voor het werk van de Caritas is belangrijk. In het parochieblad, bij de wekelijkse mededelingen in de vieringen op de website van de parochie, stelselmatig uiteenzetten wat Caritas in de parochie doet. Een aanrader is een eigen folder van de Caritas-instelling.

Algemeen: Je krijgt je parochie snel mee bij een actie die eenvoudig en met weinig menskracht opgezet kan worden. Voorbeeld: kledinginzameling voor de Syrische vluchtelingen in 2016. Je kan hier makkelijk aansluiting zoeken bij bestaande acties.

Caritas is liefde en barmhartigheid bieden aan de mensen vanuit de relatie met God.

Laat de heilige Geest ons blijven stimuleren de Caritas in ons hart brandend te houden.

Investeer als caritas in de caritas (door Annemarie de Wit van het Kansfonds)

Het Kansfonds ondersteunt financieel projecten. Dan kan interessant zijn voor Parochiële Caritas Instellingen die zelf willen investeren in wat grotere projecten. Tijdens de workshop kwamen daarbij de volgende punten naar voren:

Als PCI kun je langer investeren in een organisatie dicht bij huis. Wanneer een PCI bijdraagt in (deel van de) exploitatiekosten van een lokale organisatie, kan voor projecten/activiteiten makkelijker geld bij andere financiers worden gevonden (gemeente/fondsen/serviceclubs e.d.). Een kleine, rijkere PCI in een dorp steunt projecten in de stad, waar een minder draagkrachtige PCI zit en meer noden zijn. Enkele PCI's geven langdurige steun aan organisaties in eigen regio.

Een PCI kan het beschikbare budget in 3 gelijke delen gesplitst: 1/3 individuele steun, 1/3 organisaties in de regio, 1/3 (inter)nationaal. (bijvoorbeeld acties rondom noodhulp).

Een PCI verzint activiteiten om extra geld in te zamelen maar ook om meer naamsbekendheid te krijgen in de eigen regio.

Bewustwording is óók investeren (maatschappelijk rendement).

Ook doorgeven waar je zelf voor staat: samen delen en je aanwezigheid laten zien.

Een PCI investeert in jongeren: een groepje jongeren zamelt met diverse activiteiten geld in om naar Afrika te gaan en daar vrijwilligerswerk te doen. Door de intensieve ervaring met elkaar zijn ze een actieve groep gebleven die allerlei activiteiten in de eigen regio ontplooiën.

Een PCI in Arnhem heeft met hulp van Kansfonds een inloophuis opgezet. => investeren in sociaal kapitaal. Enkele PCI's werken toe naar een IPCI. Zij inventariseren per PCI werkgroep waar behoefte aan is en werken meer samen met de gemeente.

Enkele PCI's investeren in een gemeentelijk noodfonds, samen met andere organisaties.

De inleiding is als bijlage beschikbaar.

Als de aanvraag voor hulp niet klopt (door mw. Gruisen, PCI Amsterdam Centrum)

Soms komen er aanvragen binnen die niet kloppen. Wat doe je dan?

In een boeiend gesprek bleek dat bijna alle PCI's ervaring hadden in 'dubieuze' aanvragen.

De aanpak van dit soort aanvragen verschilde ook niet veel van elkaar. Men accepteerde dat het honoreren van dit soort aanvragen kan gebeuren. Men voelde zich over het algemeen niet echt schuldig als er een dubieuze aanvraag was gehonoreerd. Wel bleek dat bij de deelnemers van deze workshop een goede neus hebben voor nepaanvragen. Er werden een aantal suggesties geformuleerd:

1. Bouw tijd in als dat mogelijk is.
2. Wees niet bang om door te vragen;
3. Neem beslissingen altijd in overleg;
4. Geef liever geen geld maar b.v. een treinkaartje
5. Heb vrede met dat er zo af en toe een verkeerde beslissing wordt genomen;
6. Geef dubieuze aanvragen en verhalen altijd door. Gebruik hiervoor het diocesane aanspreekpunt via caritas@bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Er bleef één vraag over. Hoe gaan de pastores, kapelaans, diakens om met een acute hulpvraag. Handelen zij op dezelfde manier en hebben zij tijd om een goed beeld te krijgen van de hulpvrager? Is een protocol hierbij noodzakelijk? En hoe regelen de PCI's dat met hun voorganger?

Bijlagen

1. Power Point presentatie: Noodfondsen
2. Power Point presentative: Het Kansfonds

Evaluatie

De Dag van de Caritas werd bezocht door zo'n 60 mensen. Zij vertegenwoordigden 24 PCI's. In de evaluatie werd de dag gewaardeerd met een 7.9. Alle workshops kregen een goede tot zeer goede beoordeling. De reacties:

- Nuttig, vooral omdat ik er pas kort bij betrokken ben.
- Heel fijn, workshops activeren iedereen en stimuleren interactie.
- Heel verhelderend en leerzaam. Ik heb een beter beeld en idee wat PCI inhoudt en kan beter vertalen naar mijn parochie.
- Prima gelegenheid om te leren wat er leeft bij PCI's en wat voor praktische problemen er spelen.
- Bemoedigend, nut sociale kaart en samenwerken.
- Goed georganiseerd. Presentaties inhoudelijk goed. Belangrijk: ontmoeten van deelnemers.
- Veel gelegenheid om met andere PCI-leden te overleggen. Prima!
- Goed ervaringen uit te wisselen (4); Actueel; Leerzaam (2); Niet zoveel nieuws; Goede boeiende dag; Inspirerend (3); Goed, miste de link naar 17/18 november; Weer prima (2); Een zinvolle ochtend; Informatief, ga zo door; Duidelijk en prettig.

Ernst Meyknecht
